

Asia: VN/15078/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

Yleiset huomiot

Hallituksen esityksessä ehdotetaan hyvinvointialueille uusia tehtäviä Puolustusvoimien ja Pohjois-Atlantin liiton tukemiseksi. Esityksessä kuvatut uudet tehtävät liittyvät muun muassa virka-avun antamiseen, terveydenhuollon toimitilojen suojaamiseen, materiaaliseen varautumiseen sekä valmiussuunnitteluun ja terveydenhuollon henkilöstön koulutukseen. Esityksellä pyritään parantamaan Puolustusvoimien puolustuskykyä ja hyvinvointialueiden kykyä tuottaa Puolustusvoimien tarvitsemat terveydenhuollon palvelut valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa. Uudet tehtävät ja niiden taloudelliset vaikutukset olisivat hyvinvointialuekohtaisia ja tehtävistä ja rahoituksesta päätettäisiin erillisellä valtioneuvoston päätöksellä hyvinvointialuekohtaisesti.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy pitää hyvänä sitä, että velvoitteita ja vastuiden jakautumista toimijoiden välillä täsmennetään säädösin valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisiin poikkeusoloihin varautumisessa. Lähtökohtaisesti kannatettavaa on myös se, että esitettyjen säädöslisäysten myötä tavoitellaan Puolustusvoimien ja sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisen suunnittelun syvenevän ja koulutus- ja harjoitustoiminnan lisääntyvän nykyisestä.

Esityksessä on kuvattu, että muutoksella tavoitellaan myös sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon osaaminen sotilaalliseen voimankäyttöön varautumisessa vahvistuu. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy

esittää huomioitavaksi sen tosiasian, että yhteistyön osapuolena hyvinvointialueet ovat yhä elinkaarensa alussa olevia organisaatioita, joissa hyvinvointialueuudistuksen jäljiltä rakennetaan edelleen normaalioloissa järjestämistehtävän vaatimia kyvykkyyksiä johtamisessa, toiminnan systemaattisessa suunnittelussa ja normaaliolojen häiriötilanteisiin varautumisessa. Hyvinvointialueiden normaaliolojen toimintaan kohdentuvat muutosvaatimukset ja taloudelliset sopeutustoimet ovat olleet merkittäviä ja näiden myötä niin palveluverkkoa kuin henkilöresursseja on useilla alueilla jouduttu karsimaan.

Esityksessä on kuvattu, että lainsäädännön pääasialliset vaikutukset kohdistuvat hyvinvointialueiden ja Puolustusvoimien väliseen yhteistyöhön. Esityksessä on myös todettu, että tehtävälisäyksillä on vaikutuksia hyvinvointialueiden talouteen.

Esityksessä on todettu, että uusien tehtävien taloudellisia vaikutuksia hyvinvointialueille arvioitaessa tulee ottaa huomioon tilojen, toiminnan ja materiaalivarastojen ylläpito, sekä henkilöstön koulutus ja harjoittelu. Tarve investoinneille ei koske kaikkia hyvinvointialueita. Henkilöstön koulutuksen ja harjoittelun osalta huomioitavaksi tulee toiminnasta aiheutuvat sijaiskustannukset.

Esityksessä todetaan, että sosiaali- ja terveydenhuolto on riippuvainen toimivasta infrastruktuurista mm. materiaalista, lääkkeistä ja laitteista. Covid-19-pandemian jälkeen on kehitetty sosiaali- ja terveydenhuollon materiaalista varautumista yliopistollista sairaaloita ylläpitävien hyvinvointialueiden, sosiaali- ja terveysministeriön ja Huoltovarmuuskeskuksen kesken vahvistaen kansallista kyvykkyyttä. Materiaaliseen varautumiseen liittyvää lainsäädäntöä on esimerkiksi lääkkeiden velvoitevarastointiin liittyen (979/2008). Velvoitevarastointi perustuu kuitenkin normaaliolojen kulutukseen, jolloin velvoitevarastointi ei välttämättä riitä, jos lääkkeiden kulutuksessa tapahtuu merkittäviä muutoksia turvallisuustilanteen muutoksen takia. Tällainen tilanne kohdattiin esimerkiksi Covid-19-pandemian aikana henkilöstön suojaimien riittävyyttä koskien.

Esityksen vaikutuksena hyvinvointialueille syntyy tarve tarkastella yhteistyöverkostoaan ja palveluitaan myös sotilaalliseen voimankäyttöön varautumiseksi esimerkiksi huomioiden vaihtoehtoiset toimintaan soveltuvat tilat.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n lausunto koskien virka-apua Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle ja Pohjois-Atlantin liitolle 53 a §

Hallituksen esityksessä 53 a § esitetään hyvinvointialueille uusia tehtäviä virka-avun antamiseen liittyen sekä osoitetaan vastuu virka-avun antamisesta aiheutuvista kustannuksista. Tältä osin esityksen kirjaus on selkeä ja kannatettava.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy esittää huomioitavaksi sen, että hyvinvointialueille osoitettu velvollisuus normaaliolojen häiriötilanteissa ja valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 4–6 kohdan mukaisissa poikkeusoloissa antaa virka-apua Puolustusvoimille, Rajavartiolaitokselle ja Pohjois-Atlantin liitolle sitoo poikkeusoloihin siirryttäessä vääjäämättä suuria voimavaroja ja lisäksi on hyvin todennäköistä, että tilanne tällöin on pitkäkestoinen. Hyvänä Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy näkee sen, että hyvinvointialueille on näissä tilanteissa selkeästi osoitettu oikeus saada korvaus sille aiheutuneista välittömistä kustannuksista virka-apua pyytäneeltä taholta.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n lausunto koskien hyvinvointialueen ja Puolustusvoimien yhteistyötä, 53 b §

Hallituksen esityksessä 53 b § esitetään sote-järjestämislakiin lisättäväksi hyvinvointialueille säädettäviä uusia tehtäviä, joiden kustannuksista valtio vastaisi täysimääräisesti. Puolustusvoimien ja hyvinvointialueiden poikkeusoloihin varautumiseksi tehtävä yhteistyö pitäisi esityksen mukaan sisällään hyvinvointialueen kriittisten toimintojen suojaamista ja hajauttamista, materiaalsen varautumisen tason nostoa ja yhteistyönä järjestettävää koulutusta ja harjoittelua hyvinvointialueen työntekijöille.

Esitys on selkeä ja kannatettava. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy pitää ensiarvoisen tärkeänä, että uusista tehtävistä aiheutuvat kustannukset korvataan hyvinvointialueille täysimääräisesti.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n lausunto koskien hyvinvointialueen ja Puolustusvoimien yhteistyön rahoitusta, 53 c §

Hallituksen esityksessä 53 c § on kuvattuna vastuunako koskien hyvinvointialueiden ja Puolustusvoimien välisen yhteistyön rahoitusta. Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy pitää hyvänä sitä, että valmiuslain 3 §:n 1 ja 2 kohdan mukaisesti poikkeusoloihin varautumiseen liittyviä velvoitteita ja kustannusvastuiden jakautumista toimijoiden välillä täsmennetään säädöksiin.

Esityksessä on todettu, ettei kyse ole hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 9 §:n mukaisesta tehtävämuutoksesta, eikä rahoituslakia sovelleta nyt esitettävään rahoitukseen.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy pitää erittäin tärkeänä, että ylimääräisistä tehtävien aiheuttamien kustannusten arvioinnissa, laskennassa ja valtioneuvoston asiaa koskevissa päätöksissä otetaan huomioon kustannusten pysyvyys tai pitkäaikaisuus ja tosiasiallinen taso riittävällä tavalla ja ne valmistellaan yhteistyössä hyvinvointialueiden asiantuntijoiden kanssa. Esimerkiksi henkilöstön koulutukseen osallistumisen edellyttämiä sijaisia ei välttämättä pystytäkään hankkimaan vakituista henkilöstöä vastaavalla kustannuksella, sillä ennakoitavissa on henkilöstön saatavuuteen liittyvien

ongelmien jatkuvan edelleen lähivuosina. Tilanne voi myös nopeasti vaihdella. Edelleen esimerkinomaisesti, uusien ominaisuuksien, esimerkiksi kapasiteetin liikuteltavuuden edellyttäminen todennäköisesti vaikuttaa myös ko. kapasiteetin käytön ja sen hankkimisen kustannuksiin myös normaalioloissa ja se lisää yleiskatteisen rahoituksen kustannuspainetta, mikäli asiaa ei huomioida uuden tehtävän rahoitusta määriteltäessä.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy haluaa kiinnittää myös huomiota mahdollisiin tarpeisiin tarkastella hyvinvointialuekohtaisen ja esityksen mukaista puolustus suunnittelua toteuttavan valtioneuvoston päätöksen vaikutuksia hyvinvointialuelain §120 mukaisiin toiminnan, talouden ja palvelutuotannon seurantaan ja tietojen tuottamista koskeviin ohjeisiin ja asetukseen.

Esityksessä ehdotetaan ulkopuolelle rajattavaksi hyvinvointialueiden investointisuunnitelmien tiedoista 53 b §:n 1 ja 2 momentin mukaiset investoinnit ja investointien kaltaiset sopimukset, mikä on lähtökohtaisesti kannatettava asia. Investointisuunnitelmien ja lainanottovaltuuksien käsittelyn ulkopuolelle rajaamisen lisäksi tulisi jatkovalmistelussa tarkastella tarvetta täsmentää toimeenpanoon liittyvien tietojen esittämistapaa myös hyvinvointialueiden talousarvioissa ja tilinpäätöksissä erityisesti, mikäli päätöksen vaikutukset ovat hyvinvointialueelle taloudellisesti merkittäviä.

Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy esittää huolensa myös siitä, onko hyvinvointialueiden tosiasiasa mahdollista erotella esityksessä kuvatulla tavalla toisistaan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 25 §:n 2. momentin mukaisesti valittuja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen kannalta tärkeimpiä investointeja ja investointia vastaavia sopimuksia tässä hallituksen lisäyksesityksen 53 b § 1 ja 2 kohtiin kohdistuvista investoinneista. Esimerkiksi vaatimukset kriittisten toimitilojen suojauksesta ja toimintojen siirrettävyydestä on sisällytettävä jo tällä hetkellä osaksi uusien toimitila- ja kalustoinvestointien suunnittelua sekä hankintojen kilpailuttamista.

Tervo Vesa-Pekka
Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy